

Motion till riksdagen 2025/26:2722

av **Markus Wiechel (SD)**

Försäljning av bolaget Akademiska Hus

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en försäljning av Akademiska Hus och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det statliga bolaget Akademiska Hus äger idag en omfattande portfölj av fastigheter med ett bedömt marknadsvärde på 116 miljarder kronor, enligt bolagets officiella uppgifter 2025. Denna portfölj, som omfattar cirka 3,4 miljoner kvadratmeter fördelat på 15 orter i Sverige, används primärt för att tillhandahålla lokaler för högre utbildning, forskning och innovation vid svenska universitet och högskolor. Med en omsättning på 7,6 miljarder kronor och en marknadsandel på cirka 60 procent inom sitt segment är Akademiska Hus en dominerande aktör. Detta arrangemang har sin grund i att lärosätena enligt gällande regelverk inte får äga sina egna fastigheter, vilket har lett till att staten via Akademiska Hus ansvarar för att tillhandahålla nödvändiga lokaler.

Syftet med detta system – att låta universitet och högskolor fokusera på sina kärnuppdrag inom utbildning, forskning och samhällsnytta – är i grunden välmotiverat. Emellertid har systemet visat betydande brister, och det finns starka skäl att ompröva det. Genom att ge lärosätena möjlighet att äga och förvalta sina egna fastigheter skulle

de kunna arbeta mer strategiskt och långsiktigt. Detta skulle inte bara stärka deras ekonomiska stabilitet utan också främja innovation och anpassning till framtidens behov. Till exempel skulle universiteten kunna prioritera investeringar i hållbara och flexibla lokaler som stödjer interdisciplinär forskning och studentvälbefinnande, utan att vara bundna till externa vinstkrav.

Internationellt sett finns flera exempel där lärosäten framgångsrikt äger och förvaltar sina egna fastigheter, vilket ger dem större autonomi och effektivitet. I länder som USA och Storbritannien äger många universitet sina campusbyggnader, vilket möjliggör långsiktig planering och reinvestering av intäkter direkt i verksamheten. Detta kontrasterar mot det svenska systemet, där lärosätena ofta upplever att de saknar inflytande över fastighetsutvecklingen, vilket kan leda till suboptimala lösningar för utbildning och forskning. Studier i Sverige visar att cirka 90 procent av studenterna anser att kunskapsmiljöerna är goda, men denna potential skulle kunna utnyttjas ännu bättre om lärosätena själva styrde över resurserna. Eget ägande skulle också kunna minska administrativa kostnader och öka flexibiliteten, exempelvis genom att universiteten kan anpassa lokaler efter specifika forskningsbehov eller integrera hållbarhetsmål som net-zero-utsläpp, i linje med globala klimatmål.

En ytterligare problematisk aspekt är att Akademiska Hus i allt högre grad används som ett verktyg för att generera intäkter till statskassan, på direkt bekostnad av våra universitet och högskolor. Genom att höja avkastningskraven – som sattes till 6 procent över en konjunkturcykel – har bolaget levererat överskott som vida överstiger målen. Under perioden 2019–2024 delade Akademiska Hus ut hela 13,3 miljarder kronor till staten, i genomsnitt 2,2 miljarder per år, vilket innebär att resurser som kunde ha återinvesterats i utbildning och forskning istället omdirigeras till allmänna statsfinanser. Detta har resulterat i kraftiga hyreshöjningar, som i sin tur tvingar lärosätena till nedskärningar: institutioner har minskat kontorsytor, stängt laboratorier och till och med begränsat antalet föreläsningar för att klara budgeten. Kritiken från akademien är utbredd; höga hyror påverkar inte bara arbetsmiljön utan även utbildningens kvalitet, då resurser dras från kärnverksamheten för att betala marknadsmässiga hyror till ett statligt bolag. Detta är en paradoxal situation där staten ger anslag med ena handen och tar tillbaka via Akademiska Hus med den andra, vilket undergräver Sveriges position som kunskapsnation.

Detta arrangemang är inte bara orimligt utan också kontraproduktivt för samhället i stort. För att säkerställa en hållbar och konkurrenskraftig högre utbildning föreslås att regeringen snarast initierar en översyn av regelverket kring fastighetsäggande för universitet och högskolor. Målet bör vara att ge lärosätena full möjlighet att äga och förvalta sina egna fastigheter, med lämpliga övergångsregler för att säkerställa kontinuitet. Därefter bör staten överväga att sälja eller omstrukturera Akademiska Hus så att vinster prioriteras för reinvestering i akademien snarare än statskassan. En sådan reform skulle stärka lärosätenas autonomi och ekonomiska hållbarhet samt bidra till att Sverige behåller sin ledande roll inom utbildning och innovation på global nivå.

Markus Wiechel (SD)